

HOROLEZECTVÍ A OCHRANA PŘÍRODY - ROVNOVÁHA NEBO KONFLIKT ZÁJMŮ?

JANA TKÁČIKOVÁ - PETR VACULÍK

Masarykova univerzita, Právnická fakulta

Abstract in original language

Horolezectví je činnost provozovaná především v přírodě. V českých podmínkách se většina vhodných míst k horolezecké činnosti nachází ve zvláště chráněných územích. Základním právním předpisem regulujícím výkon horolezectví na území České republiky je zákon o ochraně přírody a krajiny. Cílem právní úpravy není zakázat horolezectví, ale stanovit takovou míru regulace, která zajistí ochranu přírodního bohatství v souladu s trvale udržitelným rozvojem.

Key words in original language

Horolezectví; ochrana přírody; veřejný zájem; zvláště chráněné území.

Abstract

Climbing itself is an activity being performed mainly in nature. Regarding the Czech conditions, preponderance of convenient places for climbing activities can be found in specially protected areas. The basic legal regulation governing the performance of climbing is the Act on the Conservation of Nature and Landscape. The purpose of legal regulation is not the prohibition of climbing but the determination of such extent of regulation which ensure the protection of natural riches in compliance with sustainable development.

Key words

Climbing; nature protection; public interest; specially protected area.

Horolezectví je jedním z tzv. outdoorových sportů, který v posledních dvou dekádách zaznamenává mezi veřejností nezanedbatelný boom. Důvodem je dostupnost horolezeckého vybavení nejen finanční, rozvoj umělých horolezeckých stěn, zřizování horolezeckých škol, volné cestování po Evropě a jakási módnost sportů v přírodě. Všechny tyto a mnohé další aspekty jsou příčinou toho, že do přírody za touto sportovní činností vyráží více lidí a příroda je tudíž více lidskou činností ovlivňována. Nicméně ochrana přírody a krajiny je veřejným zájmem a činnosti, které by ji mohly negativně ovlivnit jsou státem prostřednictvím práva regulovány, resp. omezovány či zakazovány. A horolezectví není výjimkou...

Pod pojem horolezecká činnost je možné zařadit širokou škálu sportovních aktivit. Klasické pojetí horolezectví vychází především ze zdolávání horských velikánů v Alpách neb o Himalájí. V přírodních podmínkách České republiky, které klasickému pojetí horolezectví nejsou nakloněny, se

největší oblibě těší skalní lezení¹, v omezenější míře pak bouldering², ledové lezení³, příp. skialpinismus⁴.

Důsledky jednotlivých horolezeckých disciplín na přírodu se různí, společně mají ovšem jedno, negativní zásah do dochovaného stavu přírody a s tím spojené snahy o omezení či regulaci provozování horolezecké činnosti. Důsledky vysokohorského lezení lze spatřovat spíše v zahraničí, např. nepřehlédnutelné znečištění Himalájí, Jižní sedlo pod Everestem, které slouží jako poslední výškový tábor je skladištěm použitých kyslíkových lahví a dalších "nepotřebných" věcí. Skalní horolezectví stejně jako bouldering zejména pro vysokou koncentraci lezců na určitých místech způsobuje erozi půdy či poškození povrchu skal. Skialpinismus je v České republice provozován prakticky pouze v horském prostředí (Krkonoše, Jeseníky), což se sebou přináší negativní jevy, např. odkryv sněhu a poškozování mladých stromků, spouštění lavin.

Ochrana přírody je v České republice zajišťována zejména prostřednictvím právních prostředků zakotvených v zákoně č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZOPK). Nevýhodou pro provozování horolezecké činnosti v českých podmínkách je omezené spektrum vhodných skalních objektů, resp. jejich koncentrace do míst s velmi zachovaným stavem přírody. Ve srovnání s jinými evropskými státy se horolezectví dostává do střetu právě s ochranou přírody, výkon vlastnického práva je až na druhém místě⁵.

¹ Skalním lezením představuje volné lezení bez používání umělých pomůcek, s výjimkou prostředků nutných k jistění, na nevelehorských terénech (skalách) se zaměřením na maximální obtížnost a čistotu lezení

² Boulderingem se rozumí lezení bez lana a zajištění především na skalní úvary, přičemž tyto cesty zpravidla nepřesahují pět metrů.

³ Ledové lezení je lezení v zimě na ledopády za použití speciálního vybavení (mačky, cepín). V českých skalních terénech zakázaným, ale stoupajícím v oblibě je tzv. drytooling spočívající v lezení za použití speciálního vybavení střídavě v ledu a po skále.

⁴ Skialpinismem se rozumí pohyb na lyžích ve volném terénu, kdy je výkon soustředěn především na sjíždění obtížných terénů.

⁵ Na rozdíl od některých západoevropských států, např. Francie, Španělsko, které jsou "Mekkou" sportovního skalního lezení a kde se horolezecká činnost nedostává do střetu zájmů ani tak s ochranou přírody⁵, jako právě s právem vlastnickým k pozemkům, na nichž se skalní objekty nachází a k pozemkům, které slouží jako přístupové cesty, zakotvuje česká právní úprava dva zásadní instituty zajišťující přístup do přírody. Konkrétně podle § 63 ZOPK má veřejnost garantován přístup do krajiny prostřednictvím sítě veřejně přístupných účelových komunikací, stezek a pěšin mimo zastavěné území, které lze rušit pouze se souhlasem orgánu ochrany přírody. Mimo to má každý právo na volný průchod přes pozemky ve vlastnictví či nájmu státu, obce nebo jiné právnické osoby při dodržení zákonem stanovených podmínek, zejména při respektování práv druhých osob. Obdobně je garantováno právo každého vstupovat do lesa při respektování zákonem stanovených omezení a právem chráněných zájmů.

Soustavu zvláště chráněných území v České republice tvoří národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace a přírodní památky⁶. Byť tato zvláště chráněná území zabírají "pouze" (ve srovnání s jinými evropskými státy) 15,8 % území České republiky⁷, výkon horolezecké činnosti je tak značně limitován a vázán na postoj orgánů ochrany přírody.

ZOPK se o podmínkách provozování horolezecké činnosti výslovně zmiňuje pouze dvakrát, a to ve vztahu k národním parkům a národním přírodním rezervacím. Dle § 16 odst. 1 písm. f) ZOPK je na celém území národních parků zakázáno provozovat horolezectví a létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánů ochrany přírody. V případě základních ochranných podmínek národních přírodních rezervací obsahuje § 29 písm. f) ZOPK totožnou formulaci. Nejedná se o formulaci příliš zdařilou, neboť umožňuje různé výklady. Paragraf 43 ZOPK⁸ stanoví, že ze zákazů, provozování horolezectví zakázáno je (viz výše), ve zvláště chráněných územích lze povolit výjimku. Jednalo by se o výjimku udělovanou podle odstavce třetího a čtvrtého zmíněného paragrafu, pokud zákonodárce zamýšlel pod tato ustanovení zahrnout činnosti, které zásadním způsobem nezasahují do zvláště chráněného území⁹, znamenají však potenciální ohrožení. Výjimku podle tohoto ustanovení může povolit příslušný orgán ochrany přírody (správa národního parku nebo chráněné krajinné oblasti) v případě, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo v zájmu ochrany přírody, nebo tehdy, pokud povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany zvláště chráněného území. Oproti předchozí právní úpravě, kdy musel být vždy prokázán veřejný zájem výrazně převažující nad ochranou přírody¹⁰, nyní bude dostatečně prokázat, že povolovaná činnost významně neovlivní

⁶ Zvláštní územní ochrana je poskytována také evropsky významným lokalitám a ptačím oblastem, které tvoří evropskou soustavu území Natura 2000 (viz § 2 odst. 1 písm. r) ZOPK). Tyto lokality se z velké části překrývají se zvláště chráněnými územími.

⁷ Viz Ústřední seznam ochrany přírody dostupný na <http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/sumarizace/index.php?frame>

⁸ Ve znění zákona č. 349/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší Národní park České Švýcarsko, a mění se zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

⁹ Srov. § 43 odst. 1 Výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích podle § v případech, kdy **veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody**, schvaluje v každém jednotlivém případě svým usnesením vláda.

¹⁰ Srov. § 43 ZOPK ve znění zákona č. 291/2009

zachování stavu předmětu ochrany, což lze považovat za jisté "zmírnění" ochrany přírody nejen ve vztahu k horolezecké činnosti. Na druhou stranu vrácení udělování výjimek do režimu správního řízení zajistí účast veřejnosti, zejména občanských sdružení, jejichž zájem na ochranu přírody může významně kolidovat se zájmem horolezeckým.

Dokladem snahy o postup podle naznačeného výkladu bylo rozhodování Správy CHKO Jizerské hory o žádosti Českého horolezeckého svazu o "udělení výjimky ze zákona č. 114/1992 Sb." za účelem provozování horolezectví v národní přírodní rezervaci Jizerskohorské bučiny a jejím ochranném pásmu. Po posouzení žádosti z hlediska příslušnosti Správy CHKO Jizerské hory bylo zahájeno pouze řízení o udělení souhlasu k provozování horolezecké činnosti na skalních objektech v ochranném pásmu národní přírodní rezervace Jizerskohorské bučiny. Ve vztahu k žádosti týkající se povolení horolezecké činnosti na skalních objektech, které se nacházejí uvnitř jádrových území NPR Jizerskohorské bučiny, konstatovala Správa CHKO Jizerské hory, že je kompetentní pouze k vydání odborného stanoviska podle § 78 odst. 7 ZOPK jako podkladu pro rozhodnutí vlády ČR dle § 43 ZOPK¹¹. Nicméně na místo, aby nakonec o osudu horolezecké činnosti ve zmíněné oblasti rozhodla vláda, zahájilo Ministerstvo životního prostředí po postoupení zmíněné žádosti správní řízení o udělení souhlasu s vyznačením přístupových cest a vyhrazení míst pro horolezeckou činnost na území národní přírodní rezervace podle § 29 písm. d) a f) ZOPK¹².

Praxe se tedy přiklání spíše k druhému výkladu, podle něhož orgán ochrany přírody svým souhlasem vyhrazuje místa, kde provozování horolezectví není zakázáno, přičemž současně vymezuje přístupové cesty ke skalním objektům. V tomto postupu jsou však orgány ochrany přírody spatřována možná úskalí, a to v obtížnějším stanovování omezujících podmínek a platnosti vyhrazení pro blíže neurčený okruh osob, byť je souhlas vydáván na žádost¹³. Je rozhodující, jak bude na souhlas s vyhrazením míst nahlíženo z hlediska jeho právní formy. Pokud bude souhlas vydáván ve formě individuálního správního aktu, jako na klasické správní rozhodnutí¹⁴, což

¹¹ Srov. odůvodnění rozhodnutí Správy CHKO Jizerské hory č. 00075/JH/SR/06-01192/JH/E/06, dostupné na http://skalny.horosvaz.cz/document/30000031_Souhlas_OP_NPR_JHB.pdf

¹² Srov. rozhodnutí Ministerstva životního prostředí č. j. 541/181/07/24/200, dostupné na <http://skalny.horosvaz.cz/document/Jadrova%20uzemi%20NPR%20JZHBuciny.pdf>

¹³ Hušek, J.: Výtah z metodického listu AOPK ČR - Horolezectví. 2008. Dostupný na <http://cs.euroclimbing.com/?p=4792>

¹⁴ Správní rozhodnutí spočívají v jednostranné aplikaci obecně závazných pravidel (obsažených v právních předpisech či mezinárodních smlouvách) veřejnou správou na individualizované (konkrétně, jmenovitě vymezené) případy a adresáty. Viz Kadečka, S.: Charakteristika správního rozhodnutí. In Meritum: Správní řád. ASPI MER019109CZ

také dokládají jednotlivá rozhodnutí již vydaná v této souvislosti orgány ochrany přírody, ve kterých je odkazováno na postup podle § 44 odst. 1 SŘ¹⁵, vymezení konkrétního okruhu subjektů včetně stanovení omezujících podmínek nic nebrání, právě naopak. Vyhrazení míst však může nést i určité znaky opatření obecné povahy¹⁶, zákon ale výslovně s tím pro tyto případy na rozdíl od vyhrazování pro jiné činnosti¹⁷ nepočítá¹⁸. V rozhodovací praxi při vymezení subjektů oprávněných k výkonu horolezecké činnosti na vyhrazených místech tak lze vystopovat jistou nejednotnost, i přestože žadatelem je vždy jedna a tatáž osoba - Český horolezecký svaz (ČHS). Souhlas s vyhrazením míst je buď výslovně adresován členům ČHS, resp. členům členských organizací U.I.A.A.¹⁹ nebo naopak obecně osobám provozujícím horolezectví²⁰. V takovýchto případech pak právní forma předmětného správního aktu je více než sporná a navíc vyvstává otázka vynutitelnosti plnění stanovených podmínek osobami, nečleny, na které nemá žadatel (ČHS) žádný vliv²¹.

¹⁵ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

¹⁶ Těžiště dikce předmětného zákonného ustanovení „Podle této části postupují správní orgány v případech, kdy jim zvláštní zákon ukládá vydat závazné opatření obecné povahy, které není právním předpisem ani rozhodnutím.“ zřetelně nespočívá v akcentaci „názevu“ tohoto aktu či úkonu, ale spíše v jeho odlišení od právních předpisů a od rozhodnutí, vydávaných ve veřejné správě. Z úpravy obsažené ve správním řádu lze dovodit, že řízení o vydání rozhodnutí obecné povahy, vzdor tomu, že se zde hovoří o „návrhu“, se zahajuje z moci úřední, čímž není vyloučeno, aby takto bylo postupováno k podnětu zveřejnění veřejné správy. Správní řád zahájení řízení o opatření obecné povahy spojuje se zveřejněním jeho návrhu na úřední desce. Viz Průcha, P.: Opatření obecné povahy. Pojem a charakteristika. In Meritum: Správní řád. ASPI MER019159CZ

¹⁷ Srov. § 78 odst. 2 písm. b) podle něhož vyhrazení míst k táboření a rozdělování ohňů se vydává formou opatření obecné povahy, nikoliv však na území chráněných krajinných oblastí (písmeno d)), kde zůstává souhlas.

¹⁸ Výjimkou je vyhrazení míst prostřednictvím návštěvního řádu národního parku, který byl vydáván ve formě obecně závazné vyhlášky, nově, ve znění zákona č. 349/2009 Sb., formou opatření obecné povahy.

¹⁹ Srov. např. rozhodnutí Ministerstva životního prostředí o souhlasu s vyznačením přístupových cest a vyhrazení míst pro horolezeckou činnost na území NPR Jizerskohorské bučiny č. j. 541/181/07/24/200, dostupné na <http://skal.y.horosvaz.cz/document/Jadrova%20uzemi%20NPR%20JZHBuciny.pdf>

²⁰ Srov. např. rozhodnutí Správy Chráněné krajinné oblasti Broumovsko o Adršpašsko-teplické skály č. j. 00678/BR/2009/AOPK, S00447/BR/2009/AOPK dostupné na <http://skal.y.horosvaz.cz/document/BroumovPovoleni2009.pdf>

²¹ Omezování okruhu adresátů při vyhrazování míst je zdůvodňováno takto: *ČHS své členy ovlivňuje a řídí svými interními pravidly, vydává pro jednotlivé oblasti regionální sportovně-etická pravidla lezení, provádí metodickou a osvětovou činnost a je tedy schopen za své členy a jejich chování odpovídat a z případného porušení podmínek rozhodnutí uplatňovat vůči svým členům i sankční opatření.* Viz odůvodnění rozhodnutí Správy CHKO

Institut výjimek se však uplatňuje v případech, kdy by horolezecká činnost mohla způsobit změnu či poškozování národní přírodní památky nebo přírodní památky²². Výjimka v tomto případě neslouží k povolení horolezecké činnosti jako takové, ale k možnosti zasáhnout do skalního útvaru umělými prostředky za účelem zajištění cest²³.

Na území zvláště chráněných územích, s výjimkou národních parků a národních přírodních rezervací (viz výše), není sice horolezectví výslovně regulováno zákonem, nicméně omezení mohou vyplývat a také plynou z bližších ochranných podmínek stanovených v jednotlivých právních předpisech, kterými se zvláště chráněná území vyhlášují. V těchto bližších ochranných podmínkách je provozování horolezecké činnosti vázáno na souhlas orgánu ochrany přírody²⁴, který zvláště chráněné území vyhlásil, případně na vyznačení horolezeckých terénů se souhlasem příslušného orgánu ochrany přírody²⁵.

Výjimka ani souhlas nejsou běžně vydávány na žádost jednotlivců. Velkou část horolezecké veřejnosti²⁶ v České republice reprezentuje Český horolezecký svaz, občanské sdružení horolezců a příznivců horolezectví a sportovních aktivit souvisejících s horolezeckou činností²⁷, který vyjednává podmínky pro výkon horolezecké činnosti s orgány ochrany přírody a který pro tyto orgány představuje významného partnera, neboť ČHS nejen podporuje rozvoj horolezectví, ale také se snaží aktivně podílet na ochraně přírody v místech, kde je horolezecká činnost provozována.

Na žádost a ve prospěch ČHS je vydávána poměrně široká škála kladných rozhodnutí, kterými se zasahuje do režimu zvláště chráněných území. Co vede orgány ochrany přírody ČHS vyhovět a jaké požadavky musí být ze strany ČHS splněny? Vezmeme-li jakékoliv rozhodnutí, ať již vydané na základě §§ 16 a 29 písm. d) a f), § 44 odst. 3 či § 37 odst. 1 ZOPK, je jejich obsah velmi podobný.

Jizerské hory č. 00075/JH/SR/06-01192/JH/E/06, dostupné na http://skaly.horosvaz.cz/document/30000031_Souhlas_OP_NPR_JHB.pdf

²² Srov. § 35 odst. 2 a § 36 odst. 2 ZOPK

²³ Např. usnesení vlády č. 390 o povolení výjimky ze základních ochranných podmínek NPP Stránská skála

²⁴ Obdobná konstrukce je použita pro případ ochrany ptačích oblastí (např. Ptačí oblast Údolí Otavy a Vltavy) a ochranný pásem zvláště chráněných území.

²⁵ Srov. např. vyhláška č. 24/2009 Sb., o vyhlášení Národní přírodní památky Peklo a stanovení jejích bližších ochranných podmínek, vyhláška č. 157/1991 Sb., o zřízení chráněné krajinné oblasti Broumovsko

²⁶ ČHS má cca 12.000 členů. Viz <http://www.horosvaz.cz/index.php?cmd=page&type=7>

²⁷ Viz § 2 odst. 1 stanov ČHS, o. s.

Jedná se o "rozhodnutí" vydávaná na žádost ve správním řízení na časově omezenou dobu. Mělo by tedy jít o individuální správní akty vztahující se na jednotlivé členy ČHS a členy členských organizací sdružených pod U.I.A.A.^{28, 29}. Jak již ale bylo naznačeno výše, v rozhodnutích o souhlasech s vyhrazením míst okruh oprávněných osob takto konkretizován často není, proto i forma těchto rozhodnutí s ohledem na jejich materiální znaky se někdy blíží spíše opatření obecné povahy.

Jednotlivá rozhodnutí dopadají vždy na konkrétně vypočtené skalní objekty, přičemž mají omezenou časovou platnost. Dále rozhodnutí obsahují výčet povinností pro horolezce i výčet povinností pro ČHS. Pro jednotlivé skalní oblasti je ČHS povinen stanovit tzv. správce skal, kteří sledují stav horolezeckého terénu včetně přístupových cest a dodržování podmínek uvedených v rozhodnutích. Jejich úkolem je také informovat orgány ochrany přírody o případném poškození přírodního prostředí či např. o zahnízdění ptáků. Tito správci skal spolu s příslušnou oblastní vrcholovou komisí (OVK)³⁰ řeší všechny otázky týkající se horolezecké činnosti v dané oblasti a jsou kontaktním místem mezi ČHS a orgány ochrany přírody. Zápisy z jednání OVK musí ČHS postupovat příslušnému orgánu ochrany přírody. Často jsou ČHS uloženy povinnosti typu udržovat na svůj náklad přístupové cesty ke skalám a zajišťovat je tak, aby nedocházelo k erozi či sesuvům, kontrolovat a zajišťovat čistotu v okolí skalních objektů, provádět opatření dohodnutá s orgány CHKO k eliminaci poškození přírodního prostředí.³¹ Každé rozhodnutí, resp. podmínky v něm obsažené je ČHS povinen zveřejnit, a to jak prostřednictvím internetu³², tak v samotném terénu.

Vydání rozhodnutí předchází zhodnocení vlivu dosavadní horolezecké činnosti na zvláště chráněné území, kterou provádí místním šetřením příslušný orgán ochrany přírody³³. Správní orgán při rozhodování musí

²⁸ Union Internationale des Associations d'Alpinisme – Mezinárodní unie horolezeckých asociací

²⁹ Ne všechny evropské horolezecké asociace jsou členy U.I.A.A. Například od 1.1.2009 přestali být členy U.I.A.A. rakouský horolezecký svaz OEAV a německý horolezecký svaz DAV. Toto vystoupení se dotklo i lezců z České republiky, neboť někteří z nich nejsou členy ČHS, ale některého z výše uvedených horolezeckých svazů, a proto nemohou vykonávat horolezeckou činnost v těch oblastech, kde byl rozhodnutím vymezen okruh adresátů pouze na členy ČHS a na členy U.I.A.A.

³⁰ Odborná subkomise, jeden z orgánů ČHS.

³¹ Srov. např. Rozhodnutí Správy CHKO Český ráj o udělení souhlasu s provozováním horolezecké činnosti na území CHKO Český ráj (sp. zn. S/0776/CR/2008/530).

³² Viz webový portál ČHS Skalní oblasti ČR, dostupný na <http://skaly.horosvaz.cz/>

³³ V případě, že by se jednalo současně o zásah do území Natura 2000, musí být postupováno v souladu s § 45i ZOPK.

zohlednit všechny oprávněné zájmy ochrany přírody a ostatních účastníků předmětného řízení, přičemž podmínky stanovené v rozhodnutích musí směřovat k minimalizaci negativního vlivu na přírodní prostředí, resp. nesmí dojít ke zhoršení stavu přírodního prostředí. Kladná rozhodnutí jsou pak odůvodňována s poukazem na dlouhodobou tradici provozování horolezectví v ČR, aktivní přístup ČHS k eliminaci poškození přírodního prostředí, lezecký terén jako součást zvláště chráněného území.

Pokud není poskytována skalnímu objektu ochrana prostřednictvím zvláště chráněných území, může ho zaregistrovat z vlastního nebo jiného podnětu orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek v souladu s § 6 ZOPK. Takový skalní útvar je chráněn před poškozováním a ničením. Zásahy, které by mohly mít negativní důsledky, je možné provádět jen na základě závazné stanoviska orgánu ochrany přírody. Samotný výkon horolezecké činnosti by takový zásah s negativními důsledky představovat neměl, jinak by tomu však bylo v případě osazení skály umělými pomůckami k zajištění cest, které by mohly znamenat nevratnou změnu povrchu objektu, na němž je horolezecká činnost provozována.

Nakonec lze ještě konstatovat, že i výkon již povolené³⁴ činnosti, nejen horolezecké, tj. bez ohledu na platnost souhlasu či výjimky, může orgán ochrany přírody omezit nebo i zakázat, pokud by mohla činnost způsobit nedovolenou změnu obecně nebo zvláště chráněné části přírody.

Sami horolezci se pak bez ohledu na stupeň chráněnosti území, kde se skalní objekt nachází, snaží předcházet střetům zájmů s ochranou přírody právě prostřednictvím výše zmíněného formalizovaného sdružování. Český horolezecký svaz kromě stanov, v nichž se hlásí k aktivní ochraně přírody, vydává tzv. pravidla lezení³⁵, jejichž porušení je sankcionováno dle disciplinárního řádu ČHS³⁶. Tato pravidla stanovují podmínky provozování horolezecké činnosti na skalních objektech na území ČR, zvláště pro skalní oblasti nepískovcového charakteru a pískovcové skalní objekty na Moravě a vzhledem k odlišnému historickému vývoji samostatně pro pískovcové skalní oblasti s výjimkou zmíněných moravských pískovců. Podmínky výkonu horolezecké činnosti specifikují i v souvislosti s ochranou skalních objektů jako součástí přírody. Kromě obecných povinností vyplývajících i ze zákona, chovat se tak, aby nedocházelo k poškozování přírody, dbát na čistotu a pořádek, je mj. lezcům zakázáno jakkoliv měnit povrch skal za

³⁴ Blíže viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 10. 2008, čj. 9 As 8/2008-80. ASPI ID JUD146309CZ

³⁵ Pravidla lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách, dostupná na <http://www.horosvaz.cz/res/data/041/004707.pdf> a pravidla lezení ve skalních oblastech České republiky, dostupná na republiky <http://www.horosvaz.cz/res/data/041/004708.pdf>

³⁶ Blíže viz Disciplinární řád ČHS, o.s. dostupný na <http://www.horosvaz.cz/res/data/037/004186.pdf>

účelem úpravy a vytváření chytů a stupů, při manipulaci s lanem poškozovat třením povrch skal, používat při lezení zimní horolezeckou výstroj, na pískovcích je pak také zakázáno lézt na mokřích a vlhkých skalách, lézt v botách s tvrdou podrážkou a používat takových jisticích prostředků, které poškozující skálu. Tyto povinnosti a zákazy mohou být zpřísněny, resp. zpřesněny oblastní vrcholovou komisí. V pravidlech lezení není výslovně vymezena jejich osobní působnost, jejich dodržování a dohled nad dodržováním přísluší všem lezcům, nicméně jejich závaznost a vynutitelnost nemůže jít nad rámec členství v ČHS. Závaznými a vynutitelnými se však mohou stát v případě, že se jejich obsah stane součástí rozhodnutí příslušného orgánu ochrany přírody.

V souvislosti s pravidly lezení a jejich uplatňování je nutné zmínit jeden v poslední době často diskutovaný flagrantní případ střetu zájmů týkající se používání magnesia při provozování horolezectví na pískovcových skalách. Tento, z pohledu jiných států³⁷ bezvýznamný problém, má svůj původ v tzv. tradicionalistickém pojetí horolezecké činnosti na pískovcových skalách³⁸. Tato otázka se stala velmi aktuální v tomto roce, kdy došlo ke změně pravidel lezení v pískovcových skalních oblastech v otázce používání chemických a minerálních látek, které slouží ke zvýšení tření na skalách, jedná se prakticky výhradně o magnesium. Používání magnesia v pískovcových oblastech bylo do změny pravidel zakázáno, avšak fakticky docházelo k jeho častému porušování. Dle platných pravidel, která byla schválena v březnu tohoto roku, je používání magnesia řešeno s ohledem na problematiku zajištění uplatňování a vymáhání výslovného zákazu tak, že použití chemických a minerálních látek, které by měly sloužit ke zvýšení tření na skalách (např. magnesium) není výslovně zakázáno. Je však stanoveno, že používání magnesia není součástí dlouhodobé tradice pískovcového lezení a snižuje sportovní hodnotu výstupu a je považováno za nevhodné především v oblastech vnímaných jako klasické, v cestách nižší obtížnosti (do IXa) a u výstupů vzniklých před rokem 1980³⁹. ČHS se tak částečně zřekl odpovědnosti za jednání svých členů. Na druhou stranu je otázka používání magnesia, resp. zákazu jeho používání, většinou řešena v samotných zřizovacích listinách zvláště chráněných území nebo vydaných správních rozhodnutí k povolení horolezecké činnosti. Lze však očekávat, že ze strany státní ochrany přírody v tomto ohledu může dojít ke zpřísnění podmínek při povolování horolezecké činnosti, nebude-li v tomto směru aktivní sám ČHS, resp. oblastní vrcholové komise, které již např.

³⁷ Vyjma Německa, konkrétně Saska, kde se zrodily zásady pískovcového lezení.

³⁸ Dalším rozměrem tohoto problému je estetičnost, bílá barva magnesia, které ulpívá na skalách, může působit rušivým a nehezským dojmem. Samotnou otázkou pak zůstává často zmiňovaná škodlivost magnesia pro povrch skal, resp. pro okolní prostředí, která však nebyla prozatím jednoznačně vědecky prokázána.

³⁹ Viz čl. 4.2 odst. 3 pravidel lezení v pískovcových skalních oblastech v Čechách

v Dubských skalách nebo Tiských stěnách obnovily zákaz používání magnesia.

Z výše uvedeného je patrné, že ne vždy je jednoduché vymezit takový stav, který by vyhovoval oběma zastoupeným stranám. Je zjevné, že cílem právní úpravy ani postupu ze strany orgánů ochrany přírody není zakázat horolezectví, ale stanovit takovou míru regulace, která zajistí ochranu přírodního bohatství v souladu s trvale udržitelným rozvojem. Efektivnost nástrojů, které jsou využívány k regulaci horolezecké činnosti je vázána nejen na ztotožnění se „provozovatelů“ horolezecké činnosti se zájmy na ochranu přírody, ale také na „kvalitě“ jejich právní úpravy a následným možnostem její aplikace. Je třeba podotknout, že současný právní i faktický stav je o nalézání křehké rovnováhy, která kdysi samovolně panovala, v současné době však díky masovému rozvoji horolezectví musí být uměle vytvářena. Veřejný zájem lze nalézt na obou stranách, jeden reprezentovaný podporou sportovních aktivit v přírodě, druhý pak jistě daleko mocnější, ale zohledňující hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel⁴⁰, v zajištění ochrany přírody a uplatňování principu předběžné opatrnosti.

Literature:

- Hušek, J.: Výtah z metodického listu AOPK ČR - Horolezectví. 2008.
Dostupný na <http://cs.euroclimbing.com/?p=4792>
- Český horolezecký svaz [on-line], dostupné na <http://www.horosvaz.cz/>
- ASPI [databáze]. Verze 10/2009. Wolters Kluwer ČR, a. s.

Contact – email

jana.tkacikova@law.muni.cz - petr.vaculik@ukzuz.cz

⁴⁰ Srov. § 1 ZOPK vymezující účel zákona.